

Vredesspiraal

jaargang 17 / nummer 1 / maart 2021

Verkiezingen 17 maart

**Waar blijft de sterke
arm van het pacifisme?**

Gekleurde scholen

Hoe omgaan met
etnische ongelijkheid
in onderwijs

Wapenhandel

Wapenindustrie en
overheid kruipen
bij elkaar op schoot

Schuldbelijdenis

Heeft PKN wel
van het verleden
geleerd?

- 3** Kees Posthumus
Wij van het pacifisme
- 5** Tsjerd de Boer
Hongkong en de rol van christenen
- 6** Henk Fontein
Antwoorden op bijbels geweld
- 8** Greetje Witte-Rang
Een schuldbelijdenis vraagt om meer
- 10** Kamel Essabane
Onderwijs in een gekleurde samenleving
- 12** Peter van Helden
Column: Als verliezen winnen wordt
- 13** Kees Nieuwerth
Vrede en Veiligheid volgens de Quakers
- 15** Mark Akkerman
Column: Emancipatie als karikatuur
- 16** Mark Akkerman
De hechte band tussen overheid en wapenindustrie
- 18** Wies Houweling
Column: Praten met elkaar, durven we het nog?
- 19** Margreet Hogeterp
Talen naar Vrede: The Wife
- 20** Henk Blom
Kerk en Vrede in coronatijd
- 22** Vredesnieuws
- 23** Agenda
- 24** Henk Jongerius
Meer is er niet

Vredesspiraal is het kwartaalblad van Kerk en Vrede, de landelijke vereniging van mensen die binnen en buiten de kerken actief zijn voor ontwapening en geweldloosheid. De naam 'Vredesspiraal' is mede in het kader van een 'war on terror', met een (nog steeds) voortgaande geweldsspiraal, als tegenhanger gekozen om de weg de andere kant op te wijzen. Het alom heersende geloof in geweld – ook binnen de kerken nog niet overwonnen – moet weerlegd en ontzenuwd worden.

Redactie

Mark Akkerman, Henk Blom, Héleen Broekema, Rob van Essen, Leen van den Herik, Margreet Hogeterp (hoofredacteur).

Kerk en Vrede

Kerk en Vrede is een landelijke vereniging van mensen die binnen en buiten de kerken actief zijn voor ontwapening en geweldloosheid.

Abonnement

Als u het werk van Kerk en Vrede onderschrijft en wilt steunen, meld u dan aan als lid of donateur. Leden betalen tenminste € 40,- per jaar, inclusief een *abonnement* op *Vredesspiraal* en een aantal keren per jaar een ledenbrief. Een abonnement zonder lidmaatschap kost € 15,- per jaar. Losse nummers € 3,- excl. porto.

Adres

Kerk en Vrede, t.a.v. Vredesspiraal
Postbus 1528, 3500 BM Utrecht
tel. 030-2316666, secretariaat@kerkenvrede.nl
Redactie: hogeterpg@gmail.com
www.kerkenvrede.nl
facebook.com/kerkenvrede
twitter.com/kerkenvrede
IBAN: NL15 ASNB 0904 9553 11

Illustraties

Tenzij anders vermeld: ©Kerk en Vrede
Cover: Len Munnik

Vormgeving Circade, Zwolle
Druk Slimdruk, Leeuwarden

4x per jaar het laatste
vredesnieuws ontvangen?
Word lid of abonnee!

Wij van het pacifisme

De programma's van de politieke partijen hebben pacifisten bar weinig te bieden. Er is nauwelijks aandacht voor vrede en ontwapening. Drie keer raden hoe dat komt.

Kees Posthumus
verhalenverteller,
kerkjournalist en
dagvoorzitter

Er zou geen uil van Minerva neerdalen in een bo-reaal bos. Wel een duif met een olijftakje in haar bek. De leider zou niet zijn eigen wil aan de partij kunnen opleggen. Er zou niet eens een leider zijn, wel heel veel kritische leden. Ruzies werden niet uitgevochten voor het oog van de camera's, maar uitgepraat in lange sessies geweldloze conflictoplossing en consensus-besluitvorming.

Maar er bestaat geen Forum voor Ontwapening. Dat is maar goed ook, er zijn tegen de negentig partijen en partijtjes die, ongehinderd door een kiesdrempel, hun lijsten en programma's de wereld in slingeren.

Aan de andere kant: een moderne one-issue-partij zou succesvol vrede en ontwapening kunnen agenderen, zoals de Partij voor de Dieren (PvdD) de schrijnende leefomstandigheden van batterijkip en goudvis. Ik blijf, sinds de komst van de wolf naar Nederland, trouwens benieuwd voor wie de PvdD kiest: schaap of wolf. Vreedzaam samenleven zie ik die twee vooralsnog niet doen.

U moppert, wij draaien

Bij het schrijven van verkiezingsprogramma's kijken partijen naar wat er speelt in de samenleving. In de programma's voor de komende verkiezingen is zorg een belangrijk thema. Logisch, de coronacrisis drukt ons met de neus op harde de feiten van marktwerking en te krappe capaciteit om de tsunami van zieken aan te kunnen.

Onderwerpen komen bovendien in het publieke debat of worden door belangengroepen en lobby's zachtjes of hardhandig op de politieke agenda gezet. Achter die onderwerpen zitten mogelijke kiezers en daarom komen ze in de programma's terecht. U moppert, wij doen er wat aan.

Voorbeeld: boeren en tractoren maken een modderbende van het Malieveld. Terwijl de te lage prijzen voor hun producten mede worden veroorzaakt door onderlinge concurrentiestrijd. Ander voorbeeld: Black Lives Matter. Aanhoudende demonstraties brengen spraakmakende anti-racisten aan tafel bij premier Rutte.

Waar is de vredesbeweging?

Zou er ook op het punt van vrede en ontwapening een sterke maatschappelijke beweging zijn, dan werden partijen gedwongen zich daarmee te verhouden.

Door de vredesbeweging opnieuw uit te vinden moet het mogelijk zijn om pacifisme weer op de politieke agenda te krijgen.

Er is geen vredesbeweging die een vuist kan maken. En dus komen de partijen weg met een enkel schot voor de boeg: meer of minder geld voor Defensie.

Die maatschappelijke beweging is er niet. Er is geen vredesbeweging, die een vuist kan maken. En dus komen de partijen weg met een enkel schot voor de boeg: meer of minder geld voor defensie. De lichtpuntjes schijnen in de paragrafen van GroenLinks en PvdD. Toch krimpt mijn hart ineen als ik de partij van Jesse Klaver zie pleiten voor een Europese defensiemacht. Als hij niet gecremeerd was, dan draaide PSP-voorman Fred van der Spek zich om in zijn graf. Voor wie het niet weet of vergeten is: de PSP is een van de partijen die samen-smolten in GroenLinks.

Wortel van alle kwaad

Noem mij gerust een hardcorepacifist als ik beweert dat wapens de wortel van alle kwaad vormen. Maakt mij niets uit, ik zie het zo: achter elk conflict in de wereld doemt uiteindelijk de lange arm van de wapenindustrie op.

Geen conflict zo groot of zo klein, of de wapenproducenten vinden er een afzetgebied voor hoogwaardig wapentuig of gerecyclede machiegeweren. Even gemakkelijk te bestellen als een nieuwe cartridge voor je printer, via dood-en-verderf.com. Voor 23.59 uur besteld, morgen geleverd. Je hoeft er het darkweb niet voor op. Geen verzetsgroepje, in één of andere uithoek waar ik nooit eerder van hoorde, of het heeft de mogelijkheden en het geld om wapens aan te schaffen. Om op te rukken naar de hoofdstad en schietend de ongetwijfeld wrede en corrupte president het land uit te jagen. En met hem angstige burgers die hun toevlucht zoeken in even hopeloze buurlanden of veiliger oorden zoals Fort Europa.

Ook de conflicten die de komende jaren ontstaan vanwege de klimaatcrisis zullen letterlijk uitgevochten worden. Daar kun je op wachten. Waarmee elke effectieve milieu-maatregel een bijdrage aan de vrede wordt.

Blinde vlek

Er bestaat in de samenleving, bij de politiek en in maatschappelijke organisaties een blinde vlek voor de permanente dreiging, die uitgaat van bewapening. De vredesbeweging slaagt er niet in om die blinde vlek weg te nemen. Zij heeft er de kracht niet voor, zegt Gordon in zo'n geval. Alle waardering voor wie zich blijft inzetten, hou vol. Ontwikkelingsorganisaties als Oxfam/Novib, Kerk in Actie, Cordaid dragen met hun werk

ontegengesteld bij aan vrede. Intussen blijft de macht van de wapenindustrie de olifant in de kamer waarover gezweven wordt.

Geen sexy onderwerp

Zo niet door de Campagne tegen Wapenhandel, maar dat is een klein bureautje, met deskundige en gepassioneerde mensen. PAX is een grotere organisatie, die zijn tanden ook niet gaat stukbijten op de harde economische wetten van de wapenlobby. *Kerk en Vrede* houdt vol, maar wie naar de gemiddelde leeftijd vraagt, moet hard praten of Irma Sluis meenemen.

Het is ook ingewikkeld. Het is geen sexy, catchy onderwerp. Het lijkt mensen niet te raken in hun dagelijkse leven, het is geen onderwerp voor populistten. De analyses zijn diepgravend en lastig om te zetten in soundbites en oneliners. De tegenpartij is machtig en invloedrijk, kind aan huis bij regeringen. De oplossingen vragen inzet en offers van mensen zoals jij en ik.

Blasfemisch

En toch moet het mogelijk zijn om vrede en geweldloosheid opnieuw op de politieke agenda te krijgen. Om de vredesbeweging, nu zij amper nog bestaat, opnieuw uit te vinden.

Ik weet wie ons daarbij gaan helpen: de clubs bij wie vrede in de haarvaten zit. Kerken, moskeeën, tempels van allerlei gezindte. Het was de laatste jaren akelig stil aan die kant. Ooit waren de kerken de succesvolle aanjager van de vredesbeweging. Sprekend voor mijzelf: de christelijke traditie is er goed in om blinden ziende te maken. Het is blasfemisch om elkaar op zondag vrede te wensen, zonder op maandag die vrede te dienen. Door je te verzetten tegen de wapenindustrie, door je in te zetten voor het geweldloos voorkomen en oplossen van conflicten.

Wie teleurgesteld constateert dat politieke partijen vrede en ontwapening laten liggen, kan met een vredesboekje in een hoekje gaan zitten. Effectiever zou zijn om nu na te denken hoe wij pacifisten het onderwerp zo gaan agenderen dat politieke partijen er over vier jaar niet meer omheen kunnen. ◀

Hongkong en de rol van christenen

In *Vredesspiraal* (december 2020) schreven Kathleen Ferrier en Ardi Bouwers over de nieuwe wereldorde waarbij het gaat over verschuivende machtsverhoudingen tussen zowel landen als systemen. Maar ook in meer algemene zin is er sprake van rivaliteit, in de vorm van geopolitieke spanningen.

Tjeerd de Boer
honorary research fellow van het Institute of Sino-Christian Studies in Hongkong en doceerde, uitgezonden door Kerk in Actie, in de afgelopen jaren aan het Luthers Theologisch Seminarie aldaar

Geopolitieke spanningen zijn er om te beginnen in China zelf, dat zich aan alle grenzen, in eigen land en vlak daarbuiten, omringd weet door 'haarden van conflict'. China grenst aan grootmachten Rusland, Japan en India en voert in eigen land een weinig ontziend centralistisch beleid in het noorden (Xinjiang), westen (Tibet), zuiden (Hongkong) en naar het oosten (Taiwan en Zuid-Chinese Zee).

Jaar van stilte

In het bijzondere voorbeeld van Hongkong, gaat het óók over democratische normen en waarden tegenover autoritair leiderschap. In Hongkong werd het afgelopen jaar pijnlijk duidelijk hoe systemen kunnen botsen. Door de invoering van een nieuwe veiligheidswet werd in één pennestreek een eind gemaakt aan alle eerder gemaakte afspraken over rechtstaat, democratisch gekozen bestuur en scheiding der machten.

In veel opzichten was 2020 het jaar van de stilte, en niet alleen door de strenge coronamaatregelen. De lange arm van de eenpartijstaat heeft de stem van het maatschappelijk middenveld nagenoeg tot zwijgen bracht.

Het jaar ervoor had de Hongkongse bevolking letterlijk met miljoenen geprotesteerd tegen alle plannen van de overheid om de democratie te

korten. Die protestbeweging resulteerde er in dat deelraadsverkiezingen in bijna alle districten ruim werden gewonnen door de prodemocratische oppositiepartijen. Op grond van de nieuwe veiligheidswet zijn velen van die gekozen volksvertegenwoordigers inmiddels gearresteerd. Het Hongkong dat voor democratische rechten de straat opging is nu de stad geworden die de prijs betaalt van de strijd om de wereldmacht en het daarmee samenhangende gebrek aan werkelijke interesse in de meerwaarde van een democratisch georganiseerde samenleving.

Rol christenen

In het politieke spectrum van Hongkong spelen christenen een opvallende rol. Dat geldt voor de burgemeester, maar vooral ook voor de oppositie. De eerste grote beweging, *Occupy Central with Love and Peace* in 2013, werd geleid door christenen, onder wie Benny Tai en ds. Chu Yiu-ming. Het gezicht van het huidige protest is Joshua Wong. Tijdens de protesten werd massaal gebeden en gezongen voor vrijheid als recht, en werden kerkgebouwen plekken van asiel. De Hongkongse Raad van Kerken benadrukt publiekelijk het belang van die vrijheid én het belang van internationale samenwerking, inclusief die met China.

In Hongkong en China zijn christenen maar een heel bescheiden religieuze minderheid, maar het grote verschil is de maatschappelijke positie. In Hongkong hebben kerken en kerk-gerelateerde organisaties een met Nederland vergelijkbaar aandeel in politiek en samenleving (en dan met name in onderwijs en gezondheidszorg).

Relaties tussen landen zijn méér dan puur politiek, financieel-economisch of bedrijfsmatig. Het gaat vooral ook om relaties tussen maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen en zeker van mens tot mens. In China lijkt de ruimte voor dit soort internationale relaties steeds kleiner te worden. Het is zaak die wel bewust na te streven. Mijn ervaring is dat juist levensbeschouwelijke organisaties hierin een belangrijke rol kunnen spelen. Laten we creatief blijven zoeken naar mogelijkheden om verbinding te leggen en te houden met onze zusters en broeders in Hongkong en China. ◀

In het politieke spectrum spelen christenen een opvallende rol.

Antwoorden op Bijbels geweld

In mijn jaren als geestelijk verzorger bij de Koninklijke Landmacht heb ik het vaak gehoord uit de mond van militaire collega's. Ze zeiden het meestal met een goedmoedige lach, want ze mochten mij wel, maar niet zonder serieuze ondertoon: 'Laten we het maar niet over God hebben, dominee. Zonder godsdienst hadden wij geen werk!' Generaliserend allicht, maar helemaal onwaar is het niet. Religie speelt een belangrijke rol in allerlei conflicten in een helse combinatie met nationalisme en etnisch fanatisme.

Henk Fonteijn
voormalig geestelijk verzorger bij de Koninklijke Landmacht en predikant van de protestantse gemeente Tricht

Lang dacht ik me daaruit te redden door te antwoorden dat zulke mensen – en ik beperk me tot aanhangers van mijn eigen joods-christelijke traditie – dan nooit echt goed naar de woorden van onze Heilige Schrift geluisterd hadden. Ik zei daarmee zoveel als: die 'kruisvaarders', van Richard Leeuwenhart tot koran verbrandende Southern Baptist dominees in onze eigen eeuw: het zijn eigenlijk allemaal naamchristenen die in wezen uitsluitend op macht, gewin en eigen eer uit zijn.

Maar na langdurig verblijf als waarnemer op de westelijke Jordaanoever in 2014 en 2015, waar ik met eigen ogen heb gezien waartoe de ideologie van het *religieuze* zionisme in z'n meest extreme vorm kan leiden, ben ik me beter gaan realiseren dat de bronnen van ons geloof, Bijbelse teksten dus, zelf deel van het probleem uitmaken. Of liever gezegd: de wijze waarop wij daarmee omgaan en wat wij bedoelen als we deze teksten 'goddelijk gezag' toekennen of als heilige Schrift typeren.

**Er zijn Bijbelteksten
genoeg te vinden
waarmee nationalisme
en etnisch fanatisme
kunnen worden
gelegitimeerd.**

Op Gods bevel

Ik heb gezien dat er joodse kolonisten zijn die zichzelf met een direct beroep op Bijbelteksten het recht en de plicht geven om het 'beloofde land' desnoods met gewelddadig en vernederend optreden jegens de mensen die er al woonden, op te eisen en in bezit te nemen. Daarbij financieel en moreel gesteund door veel christenen, vooral van evangelische snit, die – zelfs als ze gewelddadig optreden afkeuren – in elk geval niet willen aanvechten dat er Bijbelse teksten zijn waarop deze kolonisten zich legitiem beroepen.

Ik wil maar zeggen: er zijn Bijbelteksten genoeg te vinden waarmee nationalisme en etnisch fanatisme kunnen worden gelegitimeerd! Lezen we niet in talrijke Bijbelpassages hoe op Gods bevel Israëls buurvölker om zeep geholpen (moeten) worden? Zo bezien komen de Palestijnen er vandaag misschien nog genadig van af.

In de praktijk

Wat doen wij nu in de praktijk met dit soort teksten?

Antwoord 1: Overslaan. We lezen ze niet en preken er niet over. En in lijn hiermee kun je kerkmensen nogal eens horen zeggen dat naar hun smaak, het Nieuwe Testament een God van liefde verkondigt, tegenover een wraakzuchtige God in het Oude Testament. Mogelijk met uitzondering van enkele geliefde aartsvaderverhalen en enkele bekende Psalmen, laten veel gelovige christenen daarom het eerste deel van de Bijbel veelal dicht.

Antwoord 2: We vergeestelijken deze teksten. Dat was in elk geval de aanpak in de context van de evangelische jongerenbeweging waarin ik als adolescent een aantal jaren heb rondgelopen: de vijanden over wie Gods wrake werd afgeroepen in de Psalmgebeden, Amalek, Moab, de Filistijnen, al die vijanden die met wortel en tak moesten worden uitgeroeid, het waren ten diepste metaforen voor mijn eigen vijanden, mijn 'uitdagingen', alle zwakheden in mijn karakter en de verleidingen van de mij omringende wereld. Het omhakken van beelden en het uitroeien van Baäl-priesters, het moet allemaal gelezen worden als metafoor

Het beloofde land, waarvan Jericho ultiem deel is, wordt geschonken en niet met geweld veroverd.

voor de geestelijke strijd, de grote innerlijke jihad tegen alles wat mij afhiel van de navolging van Jezus.

Antwoord 3: We onderkennen een ontwikkeling in het denken en de geloofsovertuiging van bijbelschrijvers en onderscheiden in de Bijbelse teksten religieus particularisme (denk aan een boek als Ezra) en nationalisme enerzijds, mogelijk onder invloed van de ervaring van de Babylonische ballingschap, en anderzijds teksten en verhalen met een veel meer universele en inclusieve visie op God in zijn relatie tot de wereld. Een pakkend voorbeeld hiervan is de profetische parabel over Jona.

Antwoord 4: Door Talmoed geleerde Marcus van Loopik wordt gewezen op de grote betekenis – zelfs gelijkwaardig aan de woorden in Tenach – in het jodendom van de mondelinge traditie. Dat zijn de commentaren die ontstaan zijn doordat mensen met elkaar nadenken, debatteren en discussiëren over betekenis en toepassing van Bijbelteksten, het zogeheten 'lernen'. Heel veel Bijbelteksten die zich zouden kunnen lenen voor religieus gelegitimeerd geweld, krijgen aldus verstandige, humane, relativerende kanttekeningen die toch de kernwaarden van de Heilige Schrift eerbiedigen.

Geschonken versus veroverd

Een prachtig voorbeeld van het laatste antwoord vinden we in de Seider, de orde van dienst rond de maaltijd van Pesach. Het verhaal over de

Egyptische legers die verdronken in de zee wordt ingehouden, gefluisterd bijna, voorgelezen. Rabbi Jechezkeel Abramsky zegt daarvan: "Na het splijten van de Rode Zee en de ondergang van de Egyptische legers wilden de Engelen G'd loven. Maar G'd zei tegen hen: "Het werk van Mijn handen is verdronken en jullie willen zingen?"

Veelzeggend ook, dat de profetie in *TeNaCH*, die immers begint met het boek Jozua, de inname van Jericho als toegangspoort tot het beloofde land schildert als een 'liturgische processie'. Door lofzang en de klank van de sjofar valt de stad in handen van Jozua.

Met andere woorden: het beloofde land, waarvan Jericho ultiem deel is, wordt geschonken en niet met geweld veroverd. Al het bloederige gebeuren daarna, tot en met de annexatie van het land door militair bewaakte nederzettingen heden ten dage, valt daarmee misschien wel onder de felle kritiek van dit profetische verhaal! ◀

Heel veel Bijbelteksten die zich kunnen lenen voor religieus gelegitimeerd geweld, krijgen verstandige en humane kanttekeningen in de mondelinge traditie van het Jodendom.

Een schuldbelijdenis vraagt om meer

Tijdens de Kristallnacht herdenking van afgelopen 8 november beleed ds. De Reuver als scribe van de synode namens de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) schuld tegenover de joodse gemeenschap. Een schuldbelijdenis veronderstelt het doorgronden van de eigen schuld. Maar het is maar de vraag of de verklaring daarvan voldoende blijkt geeft.

Greetje Witte-Rang
lid van de Theologische Werkgroep van Kerk en Vrede

De kern van de schuldbelijdenis van de PKN luidt: *‘De Protestantse Kerk in Nederland wil zonder terughoudendheid erkennen dat de kerk mede de voedingsbodem heeft bereid waarin het zaad van antisemitisme en haat kon groeien. Eeuwenlang werd de kloof in stand gehouden die later de Joden in de samenleving dusdanig kon isoleren dat ze konden worden weggevoerd en vermoord. Ook in de oorlogsjaren zelf heeft het de kerkelijke instanties veelal aan moed ontbroken om voor de Joodse inwoners van ons land positie te kiezen. Dit ondanks de daden van ongelofelijke persoonlijke moed die, God-zij-dank, ook door leden van de kerken werden verricht. Met dankbaarheid gedenken wij hen die de moed hadden om tijdens de oorlog in verzet te komen.’*

Gebrek aan moed

Er wordt schuld beleden op twee punten: de bijdrage aan antisemitisme en het gebrek aan moed. Dat het de kerkleiding vaak aan moed ontbrak om daadwerkelijk op te komen voor vervolgte joden, klopt ten dele, maar dat is niet het hele verhaal. Dat komt (summier) wél aan bod in de tekst ‘De voorlopers van de PKN en de Jodenvervolging’ van de hand van dr. Wallet, die als toelichting bij de verklaring is uitgegeven (zie de PKN-website).

Het heeft iets gemakkelijks schuld te belijden over ‘gebrek aan moed’, omdat dat een zo invoelbare menselijke tekortkoming is. Soms ontbrak inderdaad de moed (soms ook niet: er kwamen publieke verklaringen en er werden kerkleiders opgepakt), maar regelmatig ontbrak het bij kerkleiders aan de wíl om iets te ondernemen. Geen psychologische, maar een politieke en theologische tekortkoming dus. Niet vanuit antisemitisme, maar omdat men vond dat de kerk zich niet met politiek moest inlaten.

Relatie kerk en politiek

Ook al vóór de oorlog deinsde de kerkleiding ervoor terug de overheid aan te spreken op haar veel te omzichtige beleid ten aanzien van Duitsland en het beschamende beleid ten aanzien van joodse vluchtelingen. En dat werd veroorzaakt door een specifieke visie op de overheid en op de relatie kerk en politiek. Daarnaast ontbrak bij sommigen die wil omdat men ook positieve kanten zag in de ontwikkelingen in Duitsland.

De belijdenis van ‘gebrek aan moed’ verhult deze tekortkomingen en getuigt er niet van dat men werkelijk de eigen schuld wil kennen en daarvan wil leren. Er was sprake van een theologie die bellette dat in dringende actuele vragen de dingen gezegd en gedaan werden waarvan de kerk nu erkent dat die noodzakelijk waren.

Waarom wordt er in de verklaring niet gerept over deze gebrekkige theologie maar alleen over het (al te menselijke) gebrek aan moed? Hoe zelfkritisch is een schuldbelijdenis die alleen een theologische visie (antisemitisme) benoemt, die nu vrij algemeen afgewezen wordt, maar zwijgt over visies (‘geen uitspraken over politiek’) die we nog alom tegenkomen, ja, die de laatste decennia zelfs in kracht toenemen? Het scherper benoemen van waar en hoe de kerkleiding in de fout ging, zou ook bezwaren kunnen ondervangen van de nakomelingen van de vele kerkleden die in verzet gingen en daar vaak een hoge prijs voor betaalden.

Dwars geluid

Voor een goed begrip van de opstelling van de kerken tijdens de bezetting moet dus ook naar de jaren vóór de oorlog gekeken worden. Er waren toen in de kerken al velen die deze theologie afwezen en lieten zien waar het belijden van de kerk om vraagt. Onder hen ook leden en bestuursleden van *Kerk en Vrede*, die zich begin jaren dertig fel uitspraken tegen onderdrukking en het antisemitisme en tegen de meegaande houding van het grootste deel van de Duitse kerken.

Zo leidde de inzet van professor Heering ertoe dat de Remonstranten als enige kerkgenootschap in 1933 de Duitse terreur aanklaagden én in 1938 het Nederlandse vluchtelingenbeleid bekritiseerden. De Nederlandse overheid trad namelijk steeds

stringenter op tegen vluchtelingen uit Duitsland en in 1939 werd de grens zelfs dichtgegooid. In 1938 organiseerde *Kerk en Vrede* een bijeenkomst na de zogenaamde vrede van München, waarop onder anderen dominee Buskes sprak. Hij nam zijn rede op in zijn boek *Droom en Protest* uit 1974 en leidt die als volgt in: 'Terwijl alle tegenstanders van *Kerk en Vrede* God dankten voor de vrede die het verraad van München opleverde, dankte *Kerk en Vrede* niet mee', want het recht werd verkracht en de vrijheid vertrapt. Dit dwarse geluid hielden mensen als Buskes tijdens de oorlog vol, waarvoor ze zwaar werden aangepakt door de bezetter.

Waakzaam leven

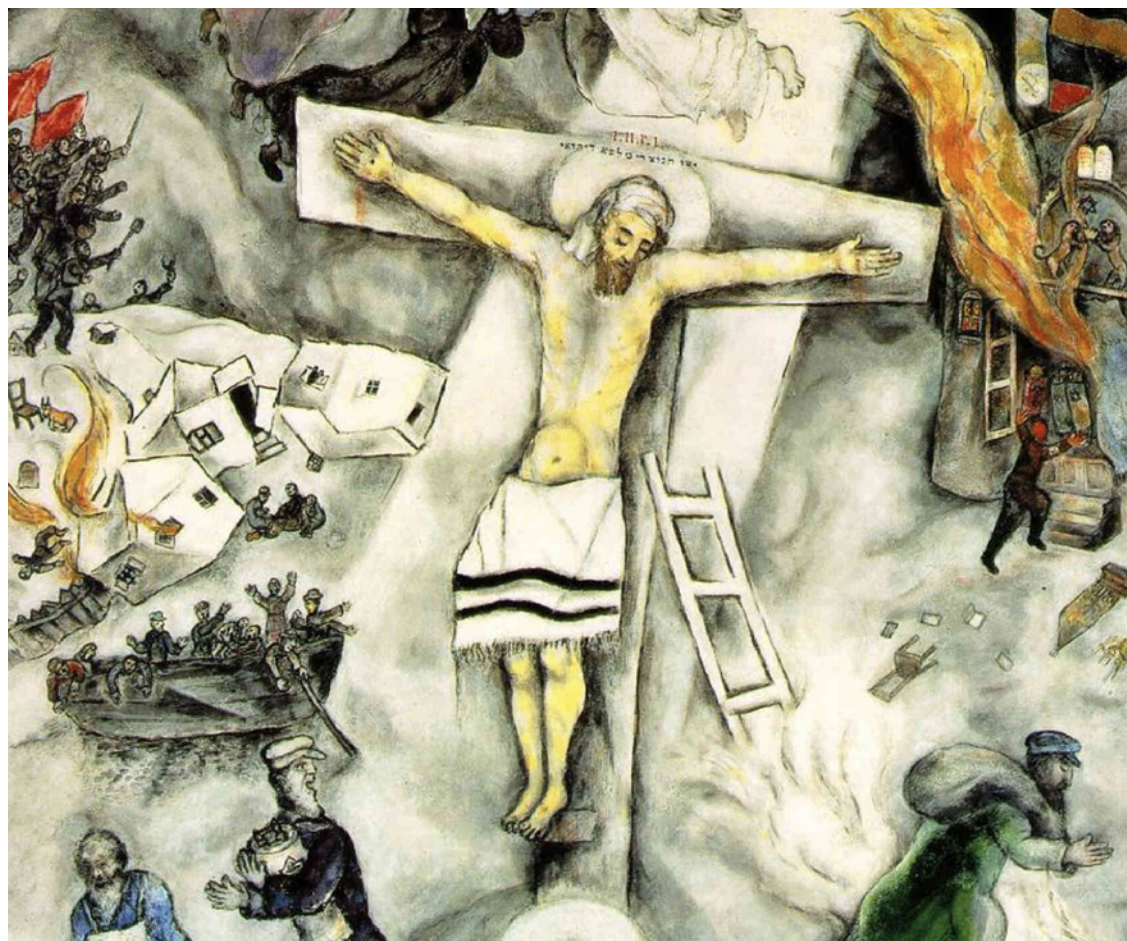
De kerkleiding had anders kunnen handelen als geluisterd was naar de kritische stemmen, ook uit eigen kring. Nu wordt schuld beleden over verwijtbaar en ontbrekend handelen in het verleden. Maar de kerk moet zich ook de vraag stellen of zij niet in de toekomst wederom schuld zal moeten belijden over het niet zeggen en doen wat gezegd en gedaan had moeten worden. Bijvoorbeeld ten aanzien van vluchtelingen, veiligheid en klimaat: het niet laten bij vriendelijke oproepen en individuele acties, maar veel dringender dan nu gebeurt, zich engageren en de overheid aanspreken op falend beleid.

Afgelopen zomer publiceerde de PKN een visie-nota onder de titel 'Van U is de toekomst. Ontvanke-lijk en waakzaam leven van genade' (zie de PKN-website). Het woord 'waakzaam' suggereert een scherp oog voor bedreigende ontwikkelingen, maar de nota spreekt louter in psychologische termen over de maatschappij, zonder analyse van machtsrelaties en onrecht. Bovenal lijkt men bang te zijn voor polarisatie. Ook hier zien we een mengvorm van gebrek aan moed, een slechte theologie en ontbrekend inzicht. Kortom: de houding, die er 75 jaar geleden toe leidde dat de kerkleiding achterbleef bij haar opdracht.

'Moeilijke' zaken

Waakzaamheid vraagt om duiding van ontwikkelingen en het benoemen van zaken die 'moeilijk' liggen. Als het gaat over antisemitisme, moet dan bijvoorbeeld ook aan de orde komen dat een partij als FVD onder kerkleden en predikanten sympathisanten en leden kent, én dat steeds vaker kritiek op het optreden van de staat Israël als antisemitisme wordt betiteld.

Dat enkele kleine Reformatorische kerken hun schuldbelijdenis aanboden aan de Israëlische ambassadeur, is in dit opzicht een veeg teken. Want een schuldbelijdenis die niet gevolgd wordt door lessen voor het heden, is een onmogelijkheid. ◀

'Witte kruisiging'.
Schilderij: Chagall

Onderwijs in een gekleurde samenleving

Antiracismebewegingen hebben het thema van racisme en etnische ongelijkheid wereldwijd op de agenda gezet. Een van de sectoren waar etnische diversiteit een uitdaging vormt, is het onderwijs. Volgens critici leidt teveel kleur op school tot taalachterstand, en taalachterstand gaat weer ten koste van onderwijskwaliteit. Maar is deze analyse eigenlijk wel in lijn met wetenschappelijk onderzoek? En hoe kan etnische ongelijkheid in het onderwijs het best bestreden worden?

Kamel Essabane
promovendus
aan de Radboud
Universiteit, do-
cent islamitische
godsdiens aan
de Thomas More
Hogeschool en
cursusleider bij
het FAHM-in-
stituut

In 'Onderwijs in een gekleurde samenleving', het nieuwe boek van de Vlaamse socioloog en professor in de Pedagogische Wetenschappen Orhan Agirdag, worden bovenstaande vragen diepgaand behandeld. Een centraal uitgangspunt in het boek is dat 'etnische diversiteit in het onderwijs niet noodzakelijk in problemen moet resulteren. Er is voldoende wetenschappelijke evidentie en er zijn talrijke voorbeelden van scholen waaruit blijkt dat etnische diversiteit kan samengaan met kwaliteitsvol onderwijs.' (p. 12)

Het boek is bedoeld voor (toekomstige) leraren, schoolleiders, pedagogische begeleiders, schoolpsychologen, sociale werkers, onderwijsbeleiders, ouders, maar ook voor al wie van veraf of dichtbij betrokken is bij het onderwijs. Dat betekent in feite iedereen.

Het boek is echter wel geschreven met de Vlaamse context in het achterhoofd, die enigszins verschilt met de Nederlandse context. Maar los van enkele verschillen zijn de uitdagingen en analyses van etnische diversiteit in het onderwijs – zoals beschreven in dit boek – ook van toepassing op de Nederlandse context.

Foute ideeën

Agirdag schreef dit boek vanuit de frustratie dat veel studieboeken in de lerarenopleiding vol zitten met achterhaalde en zelfs foute ideeën over etnische diversiteit en de omgang daarmee.

**Orhan Agirdag, 'Onderwijs in een gekleurde samenleving'.
EPO Uitgeverij, 2020.**

Zo zouden zwarte scholen minder goed zijn dan witte scholen, jonge kinderen zouden geen kleur zien en niet discrimineren, als leerkracht zou je het best kleurenblind zijn en raciale verschillen moeten negeren en kinderen zouden op school en liefst ook thuis het best enkel Nederlands spreken. Stuk voor stuk aannames die gemeengoed zijn geworden in onze samenleving en die de auteur één voor één met wetenschappelijke onderbouwing fileert.

Het boek bestaat uit vijf hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk worden verschillende begrippen uiteengezet, zoals etniciteit, cultuur, ras, migratieachtergrond en identiteit, die nodig zijn om de rest van het boek te begrijpen en om spraakverwarring te voorkomen. De auteur staat onder meer stil bij het feit dat het begrip 'ras' weliswaar biologisch niet bestaat, maar waar we als sociale constructie niet omheen kunnen. Het eerste wat opvalt bij het zien van iemand, zijn immers de uiterlijke kenmerken die een individu deelt met anderen van een (etnische) groep.

Rad van ongelijkheid

In het tweede hoofdstuk worden de structuren van etnische ongelijkheid ontward aan de hand van een door de auteur bedachte metafoor 'het rad van ongelijkheid'. Dit rad, dat in een mooie illustratie is weergegeven, maakt helder hoe ongelijke prestaties van leerlingen samenhangen met racisme. Racisme is volgens Agirdag geen individuele houding of een kwade intentie van een persoon maar een '-isme' dat de samenleving doordrenkt. Een politieke ideologie, dat als een sorteersysteem van macht werkt en dat – formeel of informeel – 'wit' naar boven en 'gekleurd' naar beneden sorteert. De uitzonderingen bevestigen de regel. Het systeem van racisme gaat over macht en privileges en is verbonden met stereotypering, vooroordelen, lage verwachtingen, discriminatie en segregatie.

Sabotage schoolloopbaan

In hoofdstuk 3 gaat het over de rol die leerlingen zelf hebben en hoe het kan dat sommige jongeren hun agency gebruiken voor antischools gedrag:

Volgens critici leidt te veel kleur op school tot taalachterstand, en taalachterstand gaat weer ten koste van onderwijskwaliteit.

‘De jongeren saboteren hun eigen schoolloopbaan en die van hun peers omdat de school niet als een ruimte wordt gezien die van hen is.(...) Ze herkennen zichzelf noch hun gemeenschap in het schoolse; ze zien niet wat school voor hen kan betekenen. Tegelijkertijd zien ze dat welgestelde witte kinderen zich op school thuis voelen als een vis in het water.’ (p. 79)

In dit hoofdstuk wordt ook het emanciperende potentieel (‘cultureel kapitaal’) van gemarginaliseerde gemeenschappen aangestipt, en hoe zij dat kunnen gebruiken om het rad van ongelijkheid te keren. Eén van die manieren is om eigen scholen op te richten en zo een context te creëren waarin leerlingen van een etnische minderheid zich wel thuis voelen en kunnen ontsnappen aan een context waarin ze niet als gelijken worden behandeld. Zo blijkt volgens onderzoek dat moslim kinderen op islamitische scholen beter presteren dan op andere scholen.

In hoofdstuk 4 bespreekt Agirdag wat andere ac-

toren zoals politiek, school en gezin kunnen doen om het tij te keren, inclusief praktijkvoorbeelden over bijvoorbeeld omgang met meertaligheid op school. In het laatste hoofdstuk wordt het boek helder samengevat.

Gamechanger

Het mooie van het boek is dat het toegankelijk is geschreven, moeilijke begrippen worden eenvoudig uitgelegd. Het boek heeft ook een heldere structuur. Daarnaast is het wetenschappelijk goed onderbouwd met veel verwijzingen naar academische literatuur. De bevindingen van empirisch onderzoek zijn overzichtelijk gemaakt in heldere figuren en tabellen. De lezer wordt meegenomen in de analyses door middel van een verhaal met klassenfoto's waarbij een Turks jongetje in verschillende hoofdstukken gevolgd wordt in zijn schoolloopbaan.

Het boek is, zoals Jan Blommert (Tilburg University) op de achterkant van het boek schrijft, ‘een potentiële gamechanger in debatten over taal en onderwijs’. Daar ligt echter ook een tekortkoming. De auteur legt vooral het accent op de talige dimensie van etniciteit en diversiteit, en gaat minder diep in op de (overige) culturele en religieuze dimensies van etniciteit en diversiteit. Toch zou iedereen die zich met onderwijs, opvoeding en de superdiverse samenleving bezig houdt en die wil weten wat relevante wetenschappelijke onderzoeken erover zeggen, dit boek moeten lezen. ◀

Dit artikel verscheen op 13 november 2020 op het online platform NieuwWij.nl en is met toestemming overgenomen.

Agirdag schreef dit boek vanuit de frustratie dat veel studieboeken in de lerarenopleiding vol zitten met achterhaalde en zelfs foute ideeën over etnische diversiteit.

Als verliezen winnen wordt

Peter van Helden

emiritus predikant van 's Hertogenbosch

Groene vrede lijkt een zaak van – en voor verliezers. Bij de inzet voor het milieu of het klimaat weet je bij voorbaat, dat je verliezen zult. Maar wat is daar mis mee? Je leerde als kind toch al dat je tegen je verlies moet kunnen. Hoe komt het dan dat wij met z'n allen – en zeker de westerse wereld – vooral gaan voor winnen en strijden. Zo is er de strijd tegen kanker, strijd tegen de ander in competitie en concurrentie, strijd in de arena, strijd tegen opwarming van de aarde, strijd tegen...je kunt het zo gek niet bedenken.

Verliezers zijn losers, spreek uit: loeizers met een lang-gerekte oe. Lekker als scheldwoord. Of: lekker in de verkiezingsstrijd om te kunnen zeggen dat jij opkomt voor de loeoezers... Maar zijn we dat eigenlijk niet allemaal? Alleen al vanwege onze sterfelijkheid. Bovendien: de natuur is niet je vriend en wordt dat ook nooit. Noch je vijand overigens (al hebben we dat er wel van gemaakt, ten koste van onze menselijkheid).

Fifty-fifty

Natuur is neutraal, Fifty – fifty, half vriend half vijand. De strijd tegen de natuur – tegen insecten, virussen, ziektes in het algemeen, overstromingen – heeft altijd een waterbed-effect: winst op de ene plek, verlies op de andere. Dat verlies zit bijvoorbeeld in de vervuilende chemische industrie, toename van plastic afval door mondkapjes en beschermende kleding, injectienaalden. Net zoals de 'voortuitgang' die gigantische bergen afval veroorzaakte en bij de boeren het eindeloos in plastic wikkelen van het afgemaaid gras. Om maar een paar dingen te noemen.

De natuur is niet alleen neutraal, maar ook onverschillig. Wij zijn het die zeggen dat we ervan houden, het mooi vinden, ons verbonden voelen, óf dat we zo moe worden van de dagelijkse strijd tegen onze gebreken zoals suiker en overgewicht.

Natuurlijke processen

Groene vrede begint met het inzicht dat we deel uitmaken van natuurlijke processen en de daarmee samenhangende tegenstrijdigheden, golfbewegingen en aardbevingen.

Groene vrede begint met vrede hebben met het bestaan, inclusief de pijn, de vergeefsheid, de angst en de dood. Deze vrede is groen: de mens put zich niet langer uit (burn-outs) in een vergeefse strijd tegen, maar treedt in dialoog met de natuur en dus met zijn eigen sterfelijkheid. De groene vrede stelt zich ontvankelijk op, experimenteert, voegt, neemt, geeft terug.

Groene vrede begint met vrede hebben met het bestaan, inclusief de pijn, de vergeefsheid, de angst en de dood.

De mens die bereid is om ook te verliezen, zal zich extra realiseren hoe kostbaar de momenten, het korte leven zijn, en hoe kostbaar het medemenselijke is in het delen van de nood. De mens die niet meer bang is, dat is pas winst. Dan wordt verliezen weer winst, gedeelde, geestelijke winst.

Groene vrede betekent dat de mens zich niet langer uitput in een vergeefse strijd tegen de natuur, maar ermee in dialoog treedt.

Vrede en veiligheid volgens de Quakers

In een vorig nummer van *Vredesspiraal* schreef Jan Schaake over het project 'Veiligheid, hoe dan?' van de Werkgroep Inclusieve Veiligheid, dat pleit voor een civiel vredes- en veiligheidsbeleid. Opmerkelijk is, dat het pleidooi hiervoor met name vanuit kerkelijke kring komt. Ook de Quakers, bij wie het vredesgetuigenis integraal onderdeel uitmaakt van hun geloofsgetuigenis, steunen de Werkgroep Inclusieve Veiligheid van harte bij dit pleidooi.

Kees Nieuwerth
lid van het
Religieus
Genootschap
der Vrienden
(Quakers) en
vice-voorzitter
van de Raad
van Kerken in
Nederland

Zou dat echt kunnen: landen zonder leger? In de nieuwe naoorlogse Grondwet van Japan werd vastgelegd dat Japan niet langer over een (potentieel offensieve) legermacht zou beschikken, maar over een 'verdedigingsmacht', die tegenwoordig desalniettemin tot de tanden bewapend is. Het enige land, tot dusverre, dat er inderdaad bewust voor gekozen heeft om er geen leger op na te houden, maar alleen een politiemacht, is Costa Rica.

Stapsgewijs

Een aantal initiatieven om het militaire veiligheidsbeleid stapsgewijs om te vormen tot een civiel vredes- en veiligheidsbeleid werden geïnitieerd door verschillende kerken. Zo werd het project 'Sicherheit Neu Denken' in Duitsland ontwikkeld door de Protestantse Kerk (EKD) in Baden. Dit ontstond vanuit het gesprek over de vraag 'Hoe een Vredeskerk te worden', in het kader van de dialoog over rechtvaardige vrede van de Wereldraad van Kerken. In Nederland werd dit initiatief door de Werkgroep Inclusieve Veiligheid omarmd.

Vredesgetuigenis

In andere landen begonnen Quakers initiatieven op het gebied van civiel veiligheidsbeleid: 'Shared Security' in de Verenigde Staten en 'Rethinking Security' in Groot-Brittannië. In Nederland ondersteunen zij de Werkgroep Inclusieve Veiligheid. Dit doen zij vanuit de gedrevenheid om hun vredesgetuigenis te vertalen in politieke praktijk. Het vredesgetuigenis maakt integraal deel uit van hun geloofsgetuigenis, op grond waarvan zij de inzet van dodelijk geweld onder alle omstandigheden afwijzen.

Zo roepen zij elkaar op om te leven in overeenstemming met 'dat leven en die macht, die de oorzaak van alle oorlogen wegneemt' en daarbij trouw te blijven aan 'ons getuigenis dat oorlog en elke voorbereiding op oorlog onverenigbaar is met de boodschap van Jezus.' Quakers worden daarom aangespoord om te onderzoeken wat in hun leefstijl kiemen van oorlog zouden kunnen zijn.

Voorzover Quakers willen strijden, is hun strijd die van de kerken, die geroepen zijn teken én instrument van de gerechtigheid en vrede Gods te zijn. Dus vóór een andere economie, vóór een andere levensstijl, vóór mensenrechten en een menswaardig bestaan voor iedereen – waar ook ter wereld – en tegen oorlog, dodelijk geweld en wapenhandel.

Voor een 'economie van het leven' en tegen een 'economie van de dood'. Vóór de noodzaak ons dominante lineaire economische ('groei') model te transformeren tot een meer rechtvaardige, duurzame, circulaire en 'delende' economie wereldwijd.

Leerstoelen en organisaties

Door deze visie waren Quakers in het verleden niet alleen stichters van de eerste leerstoelen Vredesstudies (Adam Curle, Bradford University), de International Peace Research Association (Elise Boulding), maar ook van tal van organisaties die actief bijdragen tot gerechtigheid, vrede en duurzaamheid. Zoals: Amnesty International, Church and Peace, International Fellowship of Reconciliation, War Resisters International, Service Civil International en Greenpeace.

Quakers getuigen vanuit hun traditie niet alleen in woorden maar ook in daden van vredes- en verzoeningswerk.

Beven voor het woord van God

De naam Quakers (Engels: 'bevenden', van het werkwoord beven) ontstond in 1650, toen George Fox voor de rechter moest verschijnen voor een aanklacht wegens godslastering. Volgens Fox' Journal noemde de rechter hen Quakers naar aanleiding van zijn uitspraak dat de rechter zelf eens zou beven voor het aangezicht van God. Zelf gaven zij zich de naam Religieus Genootschap der Vrienden – naar Jezus' woorden: "Ik noem jullie mijn Vrienden als jullie doen wat ik je geleerd heb."

De Quakerlevensstijl werkte in eerste instantie provocerend, maar dwong later respect af, zodat de geuzennaam Quaker een klank van betrouwbaarheid en degelijkheid kreeg.

Stille diplomatie

Dit illustreert ook hoe de Quakers vanuit hun traditie niet alleen in woorden, maar ook, actief, in daden getuigen van vredes- en verzoeningswerk.

Zo organiseerden zij bijvoorbeeld na de oorlog in Duitsland werkkampen van vrijwilligers met het doel om jonge Fransen en Duitsers met elkaar te verzoenen. Zij bedreven stille diplomatie achter de schermen in Biafra, Noord-Ierland, Sri Lanka en ontwikkelden het Alternatives to Violence Programme (AVP). En om terug te komen op Costa Rica: het is geen toeval dat er in dat land al lang een grote groep Quakers is...

Eigen vredesambassades

Daarnaast hebben Quakers - al meer dan zeventig jaar - hun eigen 'ambassades' bij de Verenigde Naties (in New York en Genève) en al meer dan veertig jaar bij de Europese Unie en de Raad van Europa in Brussel en Straatsburg. Deze ambassades concentreren zich vooral op mensenrechten, gerechtigheid, duurzaamheid en vrede. Zeker die laatste (diplomatieke) activiteit ondersteunt het werk van bijvoorbeeld de VN-Disarmament Conference en bevorderde de totstandkoming van diverse verdragen waaronder het verdrag tegen landmijnen, het verdrag tegen kindsoldaten, het verdrag tegen de verspreiding van kernwapens (NPT), en, meer recent, de pogingen om te komen tot een VN-verdrag tegen de verkoop en de handel in zogeheten 'kleine wapens'.

Pleidooi voor alternatief

Tegen die achtergrond steunen Quakers de Werkgroep Inclusieve Veiligheid van harte bij het pleidooi om gaandeweg ons militaire beleid om te vormen tot een civiel vredes- en veiligheidsbeleid. Want, zoals ik onlangs bij een demonstratie tegen de kernwapens in Volkel aangaf, moet onze strijd tégen (kern)wapens, militarisme en oorlog eigenlijk ingebed worden in een strijd vóór een alternatief, inclusief en civiel vredes- en veiligheidsbeleid! ◀

Doe mee en kijk op:

www.samenveilig.earth

www.sicherheitneudenken.de

www.rethinkingsecurity.org.uk

Bronnen:

- Nieuwerth, Kees, 'Het Quaker Vredesgetuigenis: een levende traditie', In: Gidsen en Getuigen op de Pelgrimage naar Vrede', Kerk en Vrede, Gorinchem, 1999.
- Quaker Geloven en Werken, 2020, pag. 158; zie ook: 'How to become a Peace Church', EPD Documentation nr. 4, 2017.
- Nieuwerth, Kees, 'Called to be a Peace Church', pag. 48-57.
- Nieuwerth, Kees, 'Samengeroepen om Vredesstichters te zijn: een Quaker perspectief', 2020.

Emancipatie als karikatuur

Mark Akkerman

De GroenLinks-fractie in de Tweede Kamer werkt hard aan emancipatie, zo ook op het gebied van defensie. De invoering van de dienstplicht voor vrouwen werd 'van harte' omarmd omdat 'er momenteel al heel veel vrouwen actief zijn die hun leven in de waagschaal stellen voor ons land en onze idealen.' Daarmee mogen ook zij een bijdrage leveren aan een krijgsmacht die, zoals mijn collega bij Stop Wapenhandel treffend verwoordde, het ideaal hooghoudt om "onze economische belangen wereldwijd te beschermen en desnoods gewapenderhand af te dwingen."

Na het personeel moeten ook de wapens eraan geloven. Begin december debatteerde de Kamer over de defensiebegroting voor 2021. De bijdrage van GroenLinks spitste zich toe op de wens nieuwe fregatten naar 'dappere vrouwen' te vernoemen. De partij heeft zelf al twee suggesties: Francien de Zeeuw, de eerste vrouwelijke militair in de Nederlandse krijgsmacht, en verzetsheldin Jos Gemmeke. Zij kreeg, als enige vrouw naast koningin Wilhelmina, de Militaire Willemsorde.

Een motie van die strekking werd met 129 stemmen voor aangenomen. Welke serieuze bijdrage de namen van oorlogsschepen aan emancipatie kunnen leveren blijft intussen een mysterie.

Gebrek aan visie

Had woordvoerder Van den Nieuwenhuijzen niks anders te melden? Jawel: Defensie moet specialiseren op cyberdomein en marine, internationaal samenwerken om het Caribisch gebied te verdedigen en de Kamer beter informeren over lopende missies. Dat laatste mag dan een op zich zinnig punt zijn, de rest van de bijdrage verradt vooral een totaal gebrek aan eigen visie op vrede en veiligheid. Desondanks presenteerde de fractie voorafgaand aan het debat trots het stuk *De humanitaire krijgsmacht – Een groene, linkse toekomstvisie voor de defensie*. Anderhalf jaar werk hieraan heeft werkelijk geen enkele originele gedachte opgeleverd. Sterker nog, de dreigingsanalyse in het stuk wijkt nauwelijks af van die van Defensie zelf, gelardeerd met een vaak eenzijdige, westerse wereldvisie, die de NAVO op punten niet zou misstaan. Geen wonder dan

ook, om nogmaals mijn collega te citeren, dat "de cruciale vraag hoe voorkomen moet worden dat die krijgsmacht vooral de welvaart van de rijke Westerse landen gaat beschermen (...) niet wordt gesteld."

Sterkemannensyndroom

Begin 2020 gaf een fractiemedewerker van GroenLinks op Twitter de SP een veeg uit de pan, omdat die partij altijd maar tegen militair optreden is en niet inziet dat dat soms nodig zou zijn om dictators weg te krijgen. Het lijkt mij eerder dat GroenLinks een van realiteitszin gespeend wensdenken over de zegeningen van militair ingrijpen verweten kan worden. Of, zoals het helaas vertekkend SP-kamerlid Sadet Karabulut in het Kamerdebat over de defensiebegroting stelde: "Nederlandse steun aan oorlogen wordt verkocht onder de noemer mensenrechten, democratie en bondgenootschappelijke steun. Maar keer op keer blijkt dit een rookgordijn waarachter kille geopolitieke afwegingen schuil gaan. (...) Alle retoriek over mensenrechten en democratie ten spijt, het gaat om hele andere, ordinaire belangen: macht, invloed en geld." Belangen die vooral nagejaagd worden vanuit het 'sterkemannensyndroom'.

GroenLinks is, mede vanwege de radicale programma's van haar voorlopers, van oudsher een thuisbasis voor vredesactivisten. Veel van hen hebben de partij inmiddels de rug toegekeerd, en het geluid van hen die wel bleven dringt duidelijk niet door tot de top. De huidige inbreng van GroenLinks aan gaande defensie is beschamend, zet vredesstreven in de kou en maakt een karikatuur van emancipatie.

Francien de Zeeuw, de eerste vrouwelijke militair.

De hechte band tussen overheid en wapenindustrie

De Nederlandse wapenindustrie is voor een belangrijk deel afhankelijk van de overheid. Zowel waar het regels betreft ten aanzien van productie en export van wapens, alsook regels met betrekking tot wapenaankopen voor de Nederlandse krijgsmacht zelf, en alles wat daar mee samenhangt aan onderhoud en vernieuwing.

Mark Akkerman

Voor al de koepelorganisatie van de wapen- en security-industrie, de NIDV (Nederlandse Industrie voor Defensie en Veiligheid) leverde tot voor enkele jaren geleden vaak kritiek op beleid en houding van de overheid. Er zou te weinig geld voor defensie worden uitgetrokken, te weinig ondersteuning van- en samenwerking met de industrie worden geboden en de Nederlandse industrie zou te weinig worden bevoordeeld als het gaat om wapenaankopen. Maar nu Defensie steeds dichterbij de wapenindustrie aankruipt, lijkt hier een kentering in te zijn gekomen.

De 'Gouden Driehoek'

De intensieve samenwerking tussen overheid (Defensie), wapenindustrie en kennisinstellingen (zoals TNO), met andere woorden het militair-industrieel complex, wordt door de deelnemende

partijen zelf de 'Gouden Driehoek' genoemd. Alle drie de pijlers hechten belang aan deze samenwerking. Zo moet een 'Planbureau voor de Veiligheid' onder meer gaan onderzoeken hoe Nederland onafhankelijker kan worden op het gebied van defensiematerieel (Lees: de nationale wapenindustrie kan bevorderen). Mede in het licht van de coronacrisis is dit onderwerp door CDA en ChristenUnie op de agenda gezet. Het is echter vooral de industrie die Defensie, als klant en financier, graag meer aan zich wil binden. Niet voor niets noemde voormalig NIDV-voorzitter Karla Peijs deze organisatie al de 'hoeder van de Gouden Driehoek'.

Korte lijnen

De naam Karla Peijs doet mogelijk nog een bel rinkelen. Zij was eerder onder meer minister van Verkeer en Waterstaat voor het CDA. Als NIDV-voorzitter was haar voorganger oud-staatssecretaris van Defensie Jan Gmelich Meijling (VVD). Op haar beurt is Peijs inmiddels weer opgevolgd door Hans Hillen (CDA), voormalig minister van Defensie. Op deze manier probeert de NIDV de lijnen met de politiek kort te houden. Om diezelfde reden moeten adviseurschappen van voormalige hoge militairen, de relatie met Defensie

Defensie kruipt steeds dichterbij de wapenindustrie aan.

ten goede komen. De relatie tussen Defensie en bedrijfsleven uit zich in concrete projecten, zoals de ontwikkeling van nieuwe wapens en technologieën. Dat is op zich, los van principiële bezwaren daartegen, nog te begrijpen. Maar de laatste jaren zien we ook steeds meer structurele verbanden. Zo lanceerde de landmacht afgelopen oktober het Technology Center Land, waarin, in het kader van militair-technologische ontwikkeling, voortdurende samenwerking met het bedrijfsleven vorm moet krijgen.

Meepraten over beleid

Dat wapenbedrijven ook steeds meer gevraagd worden om mee te praten over defensiebeleid is een punt van extra zorg. Daarmee kunnen ze voor hun afzet- en winstmogelijkheden gunstig beleid propageren, oftewel: meer geld en meer wapenaankopen genereren.

Voor de *Defensievisie 2035*, die minister Bijleveld afgelopen oktober presenteerde, mochten, naast de NIDV zelf, maar liefst vijftig bedrijven input leveren. In deze visie wordt het bedrijfsleven vooral een rol toegedicht bij onderzoek en ontwikkeling van nieuwe, defensiespecifieke technologieën op het gebied van 'kwantumtechnologie, kunstmatige intelligentie, robotica, 3D-printen en bio- en nanotechnologie'. Daarvoor moet ruimschoots geld beschikbaar gesteld worden.

Weinig tegenwicht

Eén van de risico's hierbij is, dat de industrie gestimuleerd wordt om steeds maar nieuwe wapens en technologieën te ontwikkelen en deze te presenteren als oplossingen voor al dan niet bestaande problemen. Politieke discussie en besluitvorming over nut en noodzaak van dergelijke middelen wordt dan al snel terzijde geschoven ten gunste van de neiging alle mogelijke nieuwe speeltjes aan te schaffen. Een zwakke vredesbeweging en een, voor het overgrote deel, zeer onkritische Tweede Kamer bieden hier tegenover weinig tegenwicht.

Tevreden wapenindustrie

De NIDV en andere belangenorganisaties waren over eerdere strategiestukken vanuit Defensie vaak zeer kritisch. Met name omdat er volgens hen altijd meer geld en betrokkenheid vanuit de industrie nodig was. De *Defensievisie 2035* pleit echter voor miljardeninvesteringen, bovenop al geplande stijgingen van het defensiebudget, en intensieve samenwerking met de industrie. Geen wonder dat de NIDV een compliment uitdeelt en schrijft: "Nooit eerder maakten bewindslieden van Defensie aan het einde van hun termijn duidelijk waar de krijgsmacht staat en waar de

komende verkiezingen en kabinetsformatie over zouden moeten gaan: snel verder herstel en investeren in hoogwaardige technologie, zodat onze militairen hun taken op het hoogste niveau goed en veilig kunnen uitoefenen!" Ook werd de industrie weer naar haar tevredenheid betrokken bij de totstandkoming van de *Strategische Kennis- en Innovatieagenda* van Defensie, die eind november uitkwam. In deze agenda wordt wederom gepleit voor meer samenwerking met bedrijven.

Steun voor buitenlandse orders

Vanuit het idee dat een sterke Nederlandse wapenindustrie van belang is om het beste materieel voor de krijgsmacht te verkrijgen, publiceert Defensie om de paar jaar de *Defensie Industrie Strategie*. In de meest recente versie (2018) valt te lezen hoe de overheid de wapenindustrie ondersteunt bij het binnenhalen van buitenlandse orders om de doelstellingen van een sterke wapenindustrie te kunnen verwezenlijken: 'Vanwege de relatief kleine binnenlandse markt voor defensie- en veiligheidsproducten is export voor het stimuleren en in standhouden van de Nederlandse basis aan defensiegerelateerde bedrijven essentieel. (...) Exportactiviteiten worden (...) beschouwd als een noodzakelijke voorwaarde voor de continuïteit van de bestaande kennisbasis'. Naast Defensie levert vooral Economische Zaken en Klimaat (EZK) hier een bijdrage aan, bijvoorbeeld door het ondersteunen van deelname van Nederlandse bedrijven aan internationale wapenbeurzen.

Europees niveau

Op EU-vlak is de introductie van het Europees Defensie Fonds (EDF) van belang voor de wapenindustrie. Hiervoor is de komende zeven jaar acht miljard euro gereserveerd, dat bestemd is voor onderzoek naar- en ontwikkeling van nieuwe wapens. Ook hierbij is de regering, en met name EZK, Nederlandse bedrijven graag van dienst. De afgelopen jaren zijn er meerdere bijeenkomsten georganiseerd om wapenbedrijven te helpen zich zo goed mogelijk te positioneren voor het binnenhalen van subsidies vanuit het EDF. Daarnaast stelt EZK voor dit jaar twintig miljoen euro beschikbaar voor co-financiering van projecten en overweegt ook Defensie hier geld in te steken.

De steeds hechter wordende relatie tussen overheid en wapenindustrie is een zeer onwenselijke ontwikkeling, vooral waar het bedrijfsleven ook invloed krijgt op beleidsvorming. Vanuit het parlement valt weinig tegenwicht te verwachten. Het is kortom aan de vredesbeweging dit scherp in de gaten te houden, aan de kaak te stellen en tegenstand te bieden. ◀

Praten met elkaar, durven we nog?

Wies Houweling

algemeen secretaris van Vrijzinnigen Nederland
en bestuurslid bij *De Linker Wang*

Er liepen in Amsterdam honderden mensen onder het raam van mijn huis door. Ze schreeuwden: "Wij zijn Nederland, wij zijn Nederland!" Boos op de lockdown, bang voor de vaccinatie. Bange mensen schreeuwen, dat is bekend. Kunnen we nog gewoon met ze praten? Iedereen heeft waarschijnlijk wel een boos en bang mens in haar omgeving? Wat doen we daar eigenlijk mee? Negeren?

Ik wil in een samenleving wonen waar mensen over alles met elkaar kunnen praten, dat is de basis van de democratie. Tegenwoordig heb ik het gevoel dat dat niet meer kan. We polariseren zo, dat er geen gewoon gesprek meer mogelijk is. In het dagelijks leven vermijden we die gesprekken dan ook het liefste. Ik schenk persoonlijk liever een kopje thee in voor een eenzame oudere dan dat ik een open gesprek met een vaccinatieweigeraar voer.

Durven we niet meer van mening te verschillen en elkaar toch te respecteren?

Miss Marple

Die gesprekken zijn namelijk niet makkelijk. Het zijn de moeilijkste gesprekken, zweet en tranen. Toch zijn het misschien wel de gesprekken die het meeste opleveren. Niet alleen voor onszelf, maar ook voor de hele samenleving. Vorige week heb ik een aantal avonden heerlijk naar *Miss Marple* gekeken, de oude detectiveserie van Agatha Christie. Miss Marple lost, als oud dametje, de moorden op en praat met iedereen, ook met de moordenaar. Mijn gezelschap vond de *Miss Marple's* veel te ingewikkeld, je weet pas aan het einde wie de moordenaar is. Ze keken veel liever een Amerikaanse detectiveserie. Hier is veel duidelijker wie de goeden en wie de slechten zijn. Gesprekken tussen deze twee partijen zijn er niet. Ze luisteren af en bespioneren elkaar. Aan het einde komt het tot een groot gevecht waar de goeden altijd winnen.

Niet zwart-wit

De werkelijkheid is nooit zo zwart wit en ook niet zo beschaafd moordzuchtig als die van Miss Marple. Toch is er wel het verschil namelijk dat van het gesprek. Zelfs de moordenaars van Miss Marple zijn echte mensen en krijgen gelegenheid te vertellen waarom. Er is nooit veel zwart wit, het is meestal grijs. In het grijze gebied zijn gesprekken mogelijk. Waarom praten we dan niet meer met elkaar, durven we het niet? Durven we niet meer van mening te verschillen en elkaar toch te respecteren?

Volkomen normaal

De mensen die langs liepen en schreeuwden "Wij zijn Nederland", zagen er volkomen normaal uit. Redelijke dwarsdoorsnede van de Nederlandse samenleving, er waren zelfs scootmobielen bij. Zij zijn niet Nederland, wij zijn het ook niet. We zijn het samen. We kunnen het wel aan Rutte overlaten, aan Halsema of aan de politie en de ME. Toch zullen we allemaal vroeg of laat een keer in gesprek moeten gaan, want het is nodig voor het voortbestaan van de democratie in Nederland. Hier kan het nog, in de VS is het inmiddels onmogelijk geworden. Niet dat een gesprek alles oplost, maar je kijkt elkaar wel in de ogen en begrijpt elkaar misschien iets beter.

The Wife

In de rubriek *Talen naar vrede* wordt elke keer een film, gedicht of literaire roman geanalyseerd. De besproken werken sluiten aan bij oorlogs- en vredethematiek.

Margreet
Hogeterp

De charismatische Joe Castleman is een gevierd schrijver die in aandacht concurreert met Bill Clinton. Wanneer hij telefonisch het bericht krijgt dat hij de Nobelprijs voor Literatuur gewonnen heeft, maakt hij samen met zijn vrouw Joan Castleman een vreugdedansje op het bed. Zijn vrouw is altijd in de buurt. Ze zorgt voor de leesbrillen, medicijnen en vermanende woorden wanneer Joe te veel koekjes eet.

Hoewel Joan aanvankelijk net zo opgetogen lijkt te zijn over de Nobelprijs als haar man, wordt het al snel duidelijk dat schijn bedriegt. Waarom wil Joan bijvoorbeeld beslist niet dat Joe haar bedankt in zijn speech?

Kingmaker

Door middel van drie flasbacks naar 1958, 1960 en 1968 wordt duidelijk hoe het huwelijk van Joe en Joan door de tijd heen vorm heeft gekregen, samen met patronen van jaloezie, bitterheid en schuld. Veertig jaar lang heeft Joans leven in het teken gestaan van de schrijfcariëre van Joe. Haar

eigen talenten, dromen en ambities heeft ze hiervoor opzij gezet en zijn ontrouw en excuses heeft ze op de koop toe genomen. 'The Kingmaker' noemt Joan zichzelf.

In de aanloop naar de uitreiking van de Nobelprijs begint de rol die ze gespeeld heeft bij het succes van Joe steeds meer te wringen. Samen met zoon David, die ook schrijfbambities heeft maar klein gehouden wordt door zijn vader, en de gluisperige biograaf Nathaniel, reist het echtpaar af naar Stockholm voor de prijsuitreiking. De avond voor de uitreiking barst de bom en confronteert Joan haar man met het grootste offer van haar leven.

Hoge prijs

Het thema van de film gaat over hoe de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen leidt tot ondermijnende compromissen in een huwelijk. Beide partners betalen hier een hoge prijs voor. Joan krijgt nooit de eer voor haar werk die haar toekomt; die gaat naar haar man. Joe leeft met de schaamte dat hij de eer die hij krijgt niet werkelijk verdient, dat zijn vrouw het werkelijke talent is.

Victoriaanse stijl

The Wife speelt zich bijna uitsluitend binnenshuis af, vooral in intieme ruimtes zoals slaapkamers, huiskamers, vliegtuigcabines, auto's en rokerige café's of universiteitsgebouwen. Deze settings benadrukken dat het innerlijke leven van de personages's centraal staat en niet zozeer hun rol naar buiten toe. Bovendien speelt ook het leven van vrouwen zoals Joan zich vooral binnenshuis af.

Veel ruimtes waar Joe en Joan verblijven (hun eigen huis, hotelkamer in Stockholm en het paleis waar de Nobelprijs wordt uitgereikt, het café waar Joan een borrel drinkt met Nathaniel) zijn in Victoriaanse stijl aangekleed, met veel kroonluchters, zwaar Engels bloemenbehang, boekenkasten met oude, in leer gebonden boeken, vazen en boeketten. En natuurlijk niet te vergeten portretten van belangrijke mannen al dan niet te paard. Het Victoriaanse tijdperk was de tijd waarin het Britse koloniale beleid hoogtij vierde net als de sociale ongelijkheid tussen mannen en vrouwen.

'The Wife', 2017. Met: Glenn Close, Jonathan Pryce en Christian Slater.

Kerk en Vrede in coronatijd

In het memorabele jaar 2020 heeft *Kerk en Vrede* op bijzonder wijze ervaren wat het betekent om een vereniging te zijn. Het bestuur heeft veel moeite gedaan om een ledenvergadering te organiseren, maar tot tweemaal toe moest deze vanwege corona geannuleerd worden. Omdat het jaar tegen het einde liep, is daarom besloten om een schriftelijke ledenraadpleging uit te schrijven, teneinde tenminste aan de verenigingsplichten te voldoen.

Henk Blom

Andere jaren werd de Algemene Ledenvergadering (ALV) meestal in mei of juni in Utrecht gehouden. Deze werd dan bezocht door 20 à 30 van de circa 450 leden. De vergadering voor de afwisseling elders houden leverde nauwelijks meer bezoekers op. Verandering van de dag van de week evenmin. Overigens waren deze bijeenkomsten zeker niet zonder zin of inhoud, maar de vereniging leek toch langzaam maar zeker haar einde te naderen. Dit werd nog versterkt door terugloop van inkomsten door vermindering van het aantal leden ten gevolge van veroudering, waar nauwelijks groei met nieuwe leden tegenover stond. Door verschillende oorzaken bleven ook geslaagde projecten uit, die de vereniging zowel naar binnen als naar buiten meer enthousiasme – en extra financiële ondersteuning – zouden kunnen opleveren.

Nieuwe projecten

De financiële positie van *Kerk en Vrede* verbeterde gelukkig in het afgelopen jaar dankzij enkele vrij omvangrijke nalatenschappen. Dit bood een mogelijkheid tot een of meer nieuwe projecten. Aan de leden werd een oproep gezonden om hiervoor suggesties in te dienen, waarop een behoorlijk aantal reacties werd ontvangen. Van meerdere kanten werd gewezen op een project van de Werkgroep Inclusieve Veiligheid. Dit betreft deelname aan het ambitieuze plan 'Sicherheit neu denken' van de Evangelische Kirche Baden, waarover in *Vredesspiraal* al meerdere malen geschreven is. Daarnaast vroeg de Theologische Werkgroep van *Kerk en Vrede* om financiële ondersteuning om in beginsel jaarlijks een conferentie te kunnen organiseren. Deze beide voorstellen pasten goed in het plan om als *Kerk en Vrede* door middel van nieuwe projecten weer meer actief naar buiten te treden. Aan de leden werd hiervoor instemming gevraagd.

Schriftelijke ledenraadpleging

Volgens een procedurevoorstel van Henk Blom en met grote inzet van Piet Vliegthart vanuit het kantoor werd de schriftelijke ledenraadpleging georganiseerd. Aan leden van wie het secretariaat niet over een e-mailadres beschikte werd per brief gevraagd of zij mee wilden doen en na hun instemming werd een stemformulier met bijla-

De Algemene Ledenvergadering kon in 2020 niet – zoals voorheen – fysiek plaatsvinden; er werd een schriftelijke ledenraadpleging uitgeschreven.

Nieuwe bestuursleden stellen zich voor

Th.L. (Lambert) van der Weide (th.l.vdweide@hetnet.nl) is in 1976 in Tricht geboren, vijftien jaar getrouwd, vader van twee opgroeiende kinderen en woonachtig in Rolde. Hij is predikant en voelde zich aangesproken door de naam en het principiële karakter van *Kerk en Vrede*. De geweldloosheid van Gandhi, Romero, King en Mandela hebben hem altijd geboeid. Dat geldt ook voor de manier waarop de Amish in Amerika in het leven staan. Bij een groep die zo de wereld in kijkt, zou hij wel willen horen.

Nadat hij parttime is gaan werken, reageerde hij op de vacature van bestuurssecretaris. Hij erkent op bestuurlijk vlak niet de meeste ervaring te hebben, maar wil in de functie graag groeien. Tegelijk denkt hij met zijn ervaringen op het kerkelijk erf en zijn vertrouwdheid met diverse sociale media wel iets eigens in te kunnen brengen en bij te kunnen dragen aan het verenigingswerk.

Geesje Werkman (gwerkman1951@gmail.com) werd in 1951 in Kuinderbrug (N.O. Polder) geboren, woont momenteel in Utrecht, is sinds drie jaar met pensioen en was daarvoor vanaf 1990 in dienst van de Protestantse Kerk Nederland, eerst als maatschappelijk activeringswerker en diaconaal consulent, vooral inzake armoede en vluchtelingen. Vanaf 2000 werkte ze op het Landelijk kantoor van de PKN (portefeuille vluchtelingen). Ze voerde onder meer samen met advocaat Pim Fischer het *bed-bad-en-brood-proces* tegen de Nederlandse Staat.

Tegenwoordig is zij IKV-bestuurslid, juridisch vrijwilliger bij de Voedselbank in Utrecht, lid van de commissie Plaisier van de PKN, waar ze gesprekken voert met bekeerde asielzoekers om de advocaat te helpen om de oprechtheid van de asielzoeker aan te tonen. Ook is zij gevraagd als bestuurslid van het Landelijk Onge-documenteerden Steunpunt. Zij onderschrijft (uiteeraard) de uitgangspunten van *Kerk en Vrede* en hoopt met haar analytische blik, humor en netwerkvermogen de doelen van *Kerk en Vrede* levend te houden en een stapje dichterbij verwerkelijking te kunnen brengen.

gen toegestuurd. De leden met een e-mailadres – gelukkig een meerderheid – ontvingen digitaal het stemformulier met toelichtende stukken. Uiteindelijk kwamen er vijftig reacties, waarover het bestuur zeker niet ontevreden was. Niet alleen omdat dit aantal groter was dan het gebruikelijke aantal bezoekers aan de ALV – overigens nog steeds nauwelijks twaalf procent – maar ook omdat weer andere leden bereikt werden en de toon van de reacties erg positief was. Enkele leden boden zelfs aan om zich actief voor de vereniging in te zetten.

Positieve uitslag

Het resultaat van de ledenraadpleging was ook positief. Alle voorstellen werden unaniem of met grote meerderheid aangenomen; er was geen enkele tegenstem. De besluiten betroffen het verslag

van de vorige ALV, het inhoudelijk en het financieel jaarverslag over 2019 en de begroting voor 2021 (het begrotingsjaar 2020 was al praktisch ten einde). Voor publieke inzage van archiefstukken van de vereniging, die inmiddels zijn opgenomen in Het Utrechts Archief, werd ingestemd met de regeling van het bestuur. Lambert van der Weide en Geesje Werkman werden benoemd als lid van het bestuur. Lambert nam daarbij het secretariaat over van Jan Anne Bos, die wel werd herbenoemd als bestuurslid. Op eigen verzoek trad Henk Blom af als bestuurslid.

Al met al kan de vereniging weer met frisse kracht verder, al wordt reikhalzend uitgekeken naar het einde van alle beperkingen door corona. Want het werkt toch veel prettiger en ook effectiever, als je als bestuur, vrijwillige staf en leden in werkgroepen elkaar weer persoonlijk kunt ontmoeten. ◀

Het verbod is er!

Leden van Church and Peace in heel Europa vierden op 22 januari van dit jaar dat het Verdrag inzake het verbod op kernwapens (TPNW) op die dag eindelijk in werking is getreden. En ze dringen aan op nog meer ratificaties. De TPNW is een groot succesverhaal. En het is ook een verhaal van voortdurende inspanningen van een brede coalitie van actoren en supporters met als doel een wereld zonder kernwapens te creëren.

In 2017 ontving ICAN de Nobelprijs voor de Vrede voor het binnenhalen van een motie op VN-niveau om kernwapens wereldwijd te ver-

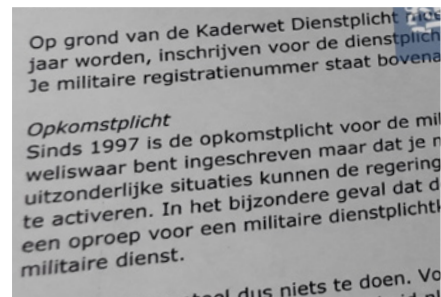
bieden. Vanaf dat moment sloten talloze landen, steden en organisaties zich aan bij de beweging totdat in oktober 2020 de drempel van 50 ratificaties door VN-lidstaten werd bereikt. Op 22 januari, 90 dagen later, trad het verbodsverdrag in werking en creëert daarmee bindend internationaal recht.

Leden van Church and Peace in heel Europa steunen de zaak al vele jaren en blijven regelmatig wakes en andere evenementen organiseren om de gevaren van kernwapens voor de vrede in de wereld onder de aandacht te brengen. Church and Peace is sinds begin 2020 lid van ICAN.

"Het is echt een historisch moment waar we nu getuige van zijn", zegt Antje Heider-Rottwilm, voorzitter van Church and Peace. "Terwijl we dit vieren, zijn we ons er ook van bewust dat veel NAVO-landen waar onze leden wonen – zoals Duitsland – nog niet zijn toegetreden tot het Verdrag en dat verdere inspanningen dringend nodig zijn." De leden van Church and Peace in Frankrijk moedigen burgers aan om er bij hun lokale autoriteiten op aan te

dringen om het Verdrag onder de aandacht van het grote publiek te brengen en de steun van politieke leiders te blijven winnen.

Gewetensbezwaren? Wees op tijd!

Met betrekking tot de oproep voor dienstplicht die vorig jaar ook voor het eerst naar vrouwen is gestuurd, heeft Christian Peacemakers Teams Nederland (CPT-NL) in samenwerking met Church and Peace een persbericht opgesteld om mensen te wijzen op de mogelijkheid gewetensbezwaren aan te tekenen tegen vervulling van militaire dienstplicht.

Alle meisjes die in 2020 zeventien jaar werden, kregen een oproep voor de dienstplicht, vergezeld van een gezellig foldertje om het werken bij Defensie aantrekkelijk te maken. In een begeleidend promotiefilmpje geeft de minister zelfs aan dat de brief enkel een mededeling is, dat het enkel om een registratie gaat en dat er verder niets verandert.

Dat is niet waar, juist het moment waarop iemand die brief krijgt is een ideaal moment om gewetensbezwaren kenbaar te maken door een brief te sturen naar de minister van Defensie met een toelichting op de gewetensbezwaren. Om het sturen van zo'n brief gemakkelijker te maken is er bij CPT-NL een voorbeeldbrief aan te vragen die een aanzet geeft om persoonlijke bezwaren onder woorden te brengen. Meer informatie: [CPT-NL](http://CPT-NL.org), www.cpt-nl.org.

Gemeentes voor vrede

Zoals Enschede voor Vrede al langer doet, gaat dit jaar ook het Vredesplatform Zwolle plaatselijke afdelingen van politieke partijen benaderen met suggesties voor hun verkiezingsprogramma's voor de gemeenteraadsverkiezingen in 2022.

Voor gemeenten lijkt vrede weliswaar niet het meest voor de hand liggende punt van beleid, toch zijn

er talloze aanbevelingen denkbaar, zoals: meedoen aan de jaarlijkse Vredesweek, uitsteken van de Vredesvlag, ondertekening van het ICAN Cities Appeal (tegen kernwapens), lid worden van Mayors for Peace, het faciliteren van vredesexposities, aandacht voor Sustainable Development Goals van de VN, bevordering van goede contacten tussen met name jongeren van verschillende culturele achtergrond, buurtbemiddeling, anti-discriminatiecampagne, opvang en huisvesting van asielzoekers en statushouders, een internationale stedenband, geen producten aankopen uit landen, die mensenrechten schenden, geen steun aan wapenproductie binnen de gemeente en nog veel meer.

21 maart

Internationale dag tegen racisme en discriminatie

Op 21 maart wordt de Internationale Dag tegen Racisme en Discriminatie gehouden. Deze dag is door de Verenigde Naties ingesteld naar aanleiding van het bloedbad in Sharpeville in Zuid-Afrika op 21 maart 1960, waarbij de politie het vuur opende op een groep mensen die demonstreerde tegen de apartheid. In 1966 riep UNESCO 21 maart uit tot Dag tegen Racisme en vanaf die tijd worden mensen aangezet zich tegen racisme te verzetten.

22 maart

Wereld Waterdag

In 1992 hebben de Verenigde Naties (VN) 22 maart uitgeroepen tot Wereld Waterdag. Elk lid van de VN heeft zich gecommitteerd om deze dag te benutten voor het creëren van bewustwording bij het brede publiek en sectorpartijen over de nationale en mondiale waterproblematiek door activiteiten te organiseren die passen binnen de nationale context. In 2021 is het thema 'Valuing Water' (water waarderen).

Stichting Aquarius is een non-profitorganisatie die aandacht vraagt voor schoon water door middel van uiteenlopende evenementen. Zo doen bijna 20.000 basisschool leerlingen van 330 scholen over heel Nederland mee met de jaarlijkse campagne 'Wandelen voor Water'. Ze leren over het belang van veilig drinkwater en sanitaire voorzieningen voor ons allemaal. Ook komen ze in actie door een sponsorloop te doen van 6 km met 6 liter water in een rugzak.

Info www.wereldwaterdag.nl.

27 maart

Earth Hour

Door een uur het licht uit te doen geven miljoenen mensen, bedrijven en gemeentes wereldwijd op hetzelfde tijdstip een signaal af dat ze zich zorgen maken over de toekomst van onze planeet. En vooral over de rol van klimaatverandering als één van de grootste bedreigingen voor onze natuur.

Earth Hour is de grootste internationale campagne van het Wereld Natuur Fonds voor onze aarde.

Tijd 20.30-21.30 uur.

20 april t/m 27 april

Week van het Tweedehands Textiel

De textielindustrie is na de olie-industrie de meest vervuilende industrie. Voor de productie van een enkel katoenen shirtje is circa 7.000 liter water nodig (twee maanden douchen), een spijkerbroek het dubbele. Met wat lepels gifstof en een intercontinentale reis – dus veel CO₂ – behoeft het geen uitleg dat de textielindustrie allesbehalve milieuvriendelijk is. Wat het Leger des Heils zorgen baart, is de terugloop van kwaliteit van ons textiel. Op gebied van recycling doen de grote ketens nog veel te weinig. Ongeveer vijf procent van de verkochte kleding bestaat uit een klein percentage gerecycled textiel. Daarom deze week: om textiel aan te schaffen of te doneren.

14 mei

Herdenking bombardement Rotterdam

Het bombardement en de daaropvolgende branden, legden meer dan 24.000 woningen in de as. Ongeveer 850 mensen overleefden de bommenregen niet. Ruim 80.000 Rotterdammers werden dakloos. Het bombardement had een afschrikwekkend effect. Mede door deze aanval gaf de rest van Nederland zich over. De bevrijding zou nog vijf jaar duren. Op 14 mei wordt het bombardement en de slachtoffers herdacht.

24 mei

Internationale Vrouwendag voor Vrede en Ontwapening

Tijdens de Koude oorlog in de jaren tachtig organiseerden vrouwen zich in grote aantallen om te protesteren tegen nucleaire wapens en de wapenwedloop. Daarop is toen de Internationale Vrouwendag voor Vrede en Ontwapening in het leven geroepen door Women Peacemakers Program. Een van de bekendste vrouwelijke vredesactivisten ter wereld is Aung San Suu Kyi (19 juni 1945). Zij vecht sinds de jaren tachtig voor democratie en mensenrechten in Myanmar (Birma). In 1991 ontving zij daarvoor de Nobel Prijs voor de Vrede.

An abstract painting featuring a figure in a yellow and orange robe holding a small landscape. The background is a mix of warm colors with dark, branching lines. The figure's face is pale and partially obscured. The landscape in the hand shows a green field and a blue sky with white clouds.

Meer is er niet

Meer is er niet dan dit:
Het wit onder de woorden
Alleen maar de akkoorden
Van het lied 'bemin elkaar'.

Meer is er niet dan dit:
Het zwart wordt weggezongen
Het duister wordt bedwongen
Door het lied 'bemin elkaar'.

Meer is er niet dan dit:
De rijkdom van het leven
Om niet aan ons gegeven
In het lied 'bemin elkaar'.

Henk Jongerius